

Kada je potrebno javiti se logopedu?

Mnogi roditelji često su u nedoumici kada prvi put posjetiti logopeda. Bilo da je riječ o nedovoljno razvijenom govoru, mucanju, teškoćama čitanja i pisanja, teškoćama u izgovoru, roditelji i osobe s kojima je dijete u svakodnevnom kontaktu (učitelji, odgajatelji) često ne znaju kada potražiti pomoć.

U slučaju da su potrebne govorne vježbe, pravodobnim otkrivanjem uzroka i uključivanjem djeteta u terapiju mogu se ukloniti smetnje i sprječiti razvijanje djetetove svijesti o poremećaju i eventualne neugode koje bi moglo doživjeti u okolini, vrtiću ili školi.

Upitnik za roditelje o djetetovom razvoju (od 3 do 48 mjeseci)

Svrha ovog upitnika je ispitati je li Vaše dijete doseglo novi funkcionalni razvojni stupanj. Djeca obično ne savladaju sve vještine navedene u pojedinom periodu dok ne dostignu gornju granicu uzrasta. Ako Vaše dijete nije savladalo neku vještinu ne znači odmah da zaostaje u razvoju. Ipak, ako dijete nije savladalo većinu vještina za pojedinu dob, potražite stručno mišljenje i savjet logopeda.

S 3 mjeseca (1. faza - usredotočavanje pažnje): Pokazuje li vaša beba zanimanje za stvari oko sebe gledanjem u nešto ili okretanjem prema zvuku?

S 5 mjeseci (2. faza - uključivanje u odnose) (postavite si pitanje iz prethodne kategorije + sljedeće pitanje): Čini li vam se da je vaša beba sretna ili zadovoljna kada vidi vas i/ili bliske osobe: gleda i smiješi se, guguće ili maše ručicama pokazujući zadovoljstvo ili ushit?

S 9 mjeseci (3. faza - svrhovito ophođenje) (postavite si sva pitanja iz prethodnih kategorija + sljedeća pitanja): Je li beba u stanju pokazati što želi tako da pruža ručice prema nečem, pokazuje prstom, pruža ručice prema vama da je uzmite u naručje ili se namjerno glasa na određeni način? Reagira li vaša beba na ljudе koji joj se obraćaju ili igraju s njom, na primjer, glasanjem, izrazima lica ili hotimičnim gestama (pruža ručice)?

S 14 do 18 mjeseci (4. faza - stvaranje lančića komunikacije, rješavanje problemskih situacija) (postavite si sva pitanja iz prethodnih kategorija + sljedeća pitanja): Je li vaš mališan (s 14 mjeseci) u stanju radnjama pokazati svoje potrebe ili želje, npr. primiti vas za ruku i krenuti prema nekom predmetu? Je li (s 18 mjeseci) u stanju stvarati složenije lančiće komunikacije, poput rješavanja problema i pokazivanje svojih želja? Npr., uzima vas za ruku i vodi prema hladnjaku, traži da ga otvorite ili otvara samo i zatim pokazuje određenu hranu ili piće koje želi (sok, mlijeko). Je li (s 18 mj.) sposoban za imitacije poput oponašanja vašeg glasanja, riječi ili gesta, unutar razigrane interakcije?

S 24 do 30 mjeseci (5. faza - ideje - riječi i simboli - za izražavanje namjera i osjećanja) (postavite si sva pitanja iz prethodnih kategorija + sljedeća pitanja): Reagira li vaš mališan (s 2 godine) na ljudе riječima ili glasovnim sekvencama u kojima se vidi namjera da izgovori riječ? Je li (s 2 god.) u stanju oponašati poznate radnje u stilu pretvaranja, npr. hranjenje ili grljenje lutke? Je li (s 2 god.) u stanju iskazati neke osnovne potrebe jednom ili više riječi, poput "sok", "daj", "pusa"? (Roditelj može prvi izgovoriti riječ.) Je li (s 2 god.) u stanju slijediti jednostavne upute od jednog koraka, poput "Lopta je tamo." ili "Daj mamici pusu." Je li vaš mališan (s 30 mjeseci) može sudjelovati u interaktivnoj igri pretvaranja zajedno s odraslim ili drugim djetetom (hraniti lutke, čajanka za lutke, dr.)? Služi li se (s 30 mj.) idejama - riječima i simbolima - kako bi iskazao interes ili ushit ("Gle, auto!")? Služi li se vaše dijete simbolima - riječima, slikama, organiziranim igrami - dok se zabavlja nasamo ili s vršnjacima?

S 36 do 48 mjeseci (6. faza -stvaranje logičkih mostića između ideja) (postavite si sva pitanja iz prethodnih kategorija + sljedeća pitanja): Je li vaše dijete (s 36 mjeseci) u stanju riječima ili drugim simbolima (npr. slikama) iskazati da mu se nešto sviđa ili ne sviđa, poput "želim to" ili "ne želim"? Bavi li se (s 36 mj.) igrom pretvaranja u kojoj postoji smislen scenarij (npr. medvjedići idu u posjet baki i svi zajedno ručaju u bakinoj kući)? Je li (s 36 mj.) u stanju početi objašnjavati svoje želje i potrebe. Npr.: "Mama, van." "Što ćeš raditi vani?" "Igrati se." Može li vaše dijete (s 4 godine) objasniti zašto želi nešto (npr., "Zašto želiš soka?" "Žedan sam.")? Je li (s 4 god.) povremeno u stanju prikazati osjećanja kao razlog za neko ponašanje ili želju (npr., "Ne želim ići tamo, jer me je strah.") Je li (s 4 god.) u stanju sudjelovati u interaktivnim dramskim igrami u kojima su brojni elementi logički povezani (npr. lutka ide u vrtić, igra se tamo, ruča i na povratku doma sreće slona)? Je li (s 4 god.) u stanju sudjelovati u logičkom razgovoru na razne teme od rasprava u odnosu na jelo i spavanja do pričanja o prijateljima i vrtiću / igraonicu ?

Nedovoljno razvijen govor. Prema ljestvici razvoja govora, prva teškoća nastupa u obliku nedovoljno razvijenoga govora. Roditelji se često pitaju i traže odgovore na pitanje: "Zašto moje dijete ne govori?". Kada primijete da se dijete, inače uredna razvoja, premalo, pogrešno ili teže verbalno izražava u odnosu na vršnjake, roditelji se uspaničare. Roditelji djece kod koje je dijagnosticiran nedovoljno razvijen govor počnu vrlo rano primjećivati gorovne sposobnosti svog djeteta, što se često pripisuje tvrdoglavosti, lijenosti ili genetskom naslijedu. Kada dijete napuni tri godine i krene u vrtić ili igraonicu, a roditelji dobiju priliku usporediti govor svog djeteta s govorom vršnjaka, postaju svjesni da im dijete

ima pravi problem. Tada je najbolje zatražiti savjet logopeda. Važno je što prije krenuti sa savjetovanjem ili čak direktnom terapijom, jer je dijete često već u toj dobi dovoljno svjesno da se razlikuje od vršnjaka. Sluša, ali ne razumije; ili želi odgovoriti, ali mu je izgovor iskrivljen i nerazumljiv, pa se često događa da ga okolina ne razumije; a roditelji se toliko priviknu da odgovarajući na upite počnu nesvesno podržavati iskrivljen način govora. Upravo zato se vaše dijete može osjećati nesretno, ljuto, frustrirano, rjeđe priča, a u komunikaciji se počinje sve više oslanjati na geste.

Teškoće izgovora – Artikulacijske smetnje. Što se tiče izgovora, djeca u dobi između 3 i 3 i pol godine moraju ispravno izgovarati glasove p, b, t, d, k, g, m, n, j, f, v, h, l, a, e, i, o, u, dok se glasovi s, z, c, š, ž, č, đ, dž, đ i nj toleriraju neispravnog izgovora do 4 ili 4 i pol godine. Najdulje se toleriraju glasovi lj i r - do 5. godine. S napunjениh 5 godina dijete treba pravilno artikulirati sve glasove, ako i tada postoje smetnje izgovora, potražite savjet logopeda kako dijete ne bi imalo teškoća pri polasku u školu.

Mucanje i brzopletost. Ako kod djeteta primijetite neka druga odstupanja u govoru, kao što su mucanje ili brzopletost, treba što ranije intervenirati. Ako je dijete premalo za terapiju, barem ćete dobiti logopedski savjet kako se postaviti i reagirati. Mnogi roditelji često upozoravaju dijete: "Ne mucaj!", "Kako to govoriš?", što je potpuno neispravno. Terapija mucanja vrlo je delikatna tako da primijetite li bilo kakve nefluentnosti djetetovog govora u vidu zastajkivanja, ponavljanja slogova ili glasova na počeku ili u sredini riječi, govorni grč, oklijevanja, tikove ili druge popratne pojave pri govorenju, svakako se javite stručnjaku logopedu. Već se u dobi od 3 godine može potražiti pomoć logopeda koji će procijeniti je li dijete za terapiju ili je potrebno samo savjetovati roditelje.

Grafomotorika, teškoće čitanja i pisanja. Ako vaše dijete do polaska u školu nema govornih teškoća, ali odgajateljice u vrtiću ili igraonici primijete da pogrešno drži olovku ili ne može povezati skupinu glasova u riječ i isto tako rastaviti riječ na glasove (npr. umjesto T-A-T-A kaže KAPA, umjesto M-A-M-A kaže STOL), potrebno je što prije reagirati i uključiti dijete u terapiju. Upravo iz takvih teškoća proizlaze teškoće u čitanju i pisanju te disleksija i disgrafija. Tada se počinje raditi na glasovno-slogovnoj terapiji kao predvježbama vještine čitanja i pisanja. Dijete počinje percipirati inicialni i finalni glas u riječi, nakon toga osvješćuje glasove unutar same riječi, i naposljetku počinje povezivati glasove u slogove te slogove u riječ. Vrlo je važno u predškolca ispitati orijentaciju u prostoru, odnose lijevo-desno u odnosu na sebe i druge, vidjeti postoji li jezična slabost u govoru, tj. čuti dijete kako i na koji način se izražava i koliki mu je vokabular. Dijete u toj dobi treba naučiti da je pisana riječ znak za izgovorenu i da ima isto značenje, i treba razumjeti pisani poruku. Ako dijete s teškoćama krene u prvi razred, one vremenom postaju sve vidljivije. Naime, u početku kada počinje usvajati vještinsku čitanja najčešće nastaju smetnje zbog nedovoljno učvršćene veze slovo-glas, prisutne su teškoće u glasovnoj analizi i sintezi, a i u nedovoljno razvijenoj vizuomotornoj percepciji.

Teškoće pažnje, koncentracije i hiperaktivnost. Ako kod Vašeg djeteta primjećujete da je stalno u pokretu, teško mu je sjediti za vrijeme obroka, ako se s igračkama igra tek kratko vrijeme, juri od jedne aktivnosti na drugu, s poteškoćama odgovara na jednostavne zapovijedi, ako govori bez prestanka i često prekida druge, teško mu je dijeliti, čekati na red, stajati mirno u redu i sl. smatra se da ono ima teškoće pažnje sa ili bez hiperaktivnosti. Ovaj problem je i 4 puta češći kod dječaka nego kod djevojčica. Ovdje je potrebno obratiti se stručnjaku logopedu i liječniku radi utvrđivanja adekvatnog tretmana djetetovih poteškoća kako bi se spriječilo dugotrajno perzistiranje teškoća koje će dalje sve više ometati djetetovu svakodnevnicu, a naročito će otežati polazak u školu.

Koja je najbolja sredina za njegovanje zdravog razvoja jezika i govora?

Dakako, sredina bogata govornim, pisanim i gestikularnim jezikom. Znanstvena istraživanja dokazuju da obogaćena sredina pozitivno stimulira dječji mozak u razvoju i utječe na djetetovu budućnost. Dok je društvo nekoć smatralo dječji mozak statičnim i nepromjenljivim, danas ga stručnjaci vide kao dinamičan i plastičan organ koji se hrani podražajem iz okruženja i iskustvom te uzvraća bujnim grananjem isprepletenih neuronskih šuma. Tako otkrivamo kako pomoći našoj djeci doseći njihov najpotpuniji i najzdraviji mentalni i emocionalni rast. Tijekom prve dvije godine treba poticati dijete na izgovaranje samoglasnika i na kombinaciju suglasnika i samoglasnika u govoru (ma-ma, ta-ta, ba-ba, pa-pa...). Djeci od druge do četvrte godine treba se obraćati jasnim i jednostavnim rečenicama, ali i nadograđivati i proširivati ono što su rekla (Idemo baki. Da, idemo baki.). Važno je proširivati im postupno rječnik i dati im mogućnost da što više prepričavaju događaje toga ili protekloga dana. Tako i roditelji mogu utjecati na postupan razvoj govora svoga djeteta.

Kako bi se što bolje stimulirala djetetova govorna komunikacija, važno je da uz logopeda u terapiji aktivno sudjeluju i roditelji, odgajatelji ili učitelji (nastavnici). Uloga roditelja neizmјerno je važna jer upravo oni s djetetom provode najviše vremena.

Prije početka terapije vrlo je važno otkriti zbog čega govor vašeg djeteta odstupa od govora vršnjaka. Već se pri prvom susretu procjenjuje njegov govor i zaključuje je li u skladu s dobi. Ako se primijete odstupanja, provjerava se koliko i u kojoj mjeri odstupaju od normale. Iz razgovora s roditeljem dobiva se uvid o uvjetima u kojima se govor razvijao ili se još razvija. Za što bolju terapijsku orientaciju često su potrebna dodatna ispitivanja, kao što su ispitivanje sluha ORL pregledom, psihološko ispitivanje, neurološki ili drugi pregledi po potrebi.

Ako vam se čini da ste u ovoj brošuri prepoznali probleme koji muče vaše dijete, obratite se stručnjaku logopedu. Možda mu govorna terapija još nije potrebna, ali barem ćete dobiti korisne savjete kako sami pomoći djetetu da prebrodi taj problem.

Sastavila:

Prof. logoped Ivana Đurić-Katanić

Logopedski kabinet En-ten-tini

Prve Poljanice 3, Zagreb, 01/2912-347